

Magyarságunk őrzői a déli végeken

A június elején Budapesten átadott Magyar Művészetért Díjnak idén két délvidéki kitüntetettje is van: Bogdán József papköltő Ex Libris-díjban részesült, a verseci Petőfi Sándor Kultúregyesület vezetősége pedig e díjátadó ünnepségen a Petőfi Sándor-díjat vehette át. **Bogdán Józseffel** a díj kapcsán a papi hivatásról, költészetéről, a délvidéki magyarság rohamos fogyatkozásáról beszélgettem. Az 1946-ban alakult verseci kultúregyesület elnökétől, **Vitt Sándortól** pedig az alábbiakban azt is megtudhatjuk, hogy aktív tagságukhoz jelenleg 40-50 felnőtt és mintegy 30 gyermek tartozik. Ez különösen tiszteletre méltó létszám, különösen ha tudjuk, már húsz éve nincs magyar nyelvű oktatás a dél-bánsági városban. Bogdán József és a verseci kultúregyesület vezetői is nehéz, áldozatos munkát végeznek, napi szinten óriási energiát igénylő küldetést teljesítenek a bánsági magyarság körében.

Bogdán József pap költőnek most jelent meg a 12. kötete, ám neve hallatán az irodalom terén egy kicsit is járatos délvidéki – és nemcsak délvidéki – magyarok többségének mindenekelőtt a *Fohász a déli végeken* című verse jut eszébe.

*Harangok zúgnak a déli végeken
kinyújtja lábát, pöfög a kényelem
Üres a bölcső, susog a szemfedél
szívünkben tél van, dermesztő hideg tél.
Ördögszekérként, úttalan utakon
görget a vad szél, tapos a hatalom.
Fennakad a szó, mint torkon a falat.
„Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?”
Szent István király, hol az örökséged?
Szólj hozzánk újra, mondj valami szépet.
Ott vagyunk, látod, ahol a part szakad,
lelkünk akár egy kirabolt kirakat.
Mennyei Atyánk, te vagy a végtelen,
derűdet hintsd szét a déli végeken.
Új évezred van, adj nekünk új szívét,
el ne merüljön végleg e kis sziget.*

Ez az a Bogdán-vers is, amelyet szinte himnuszként énekelnek, mondanak. Ön szerint mi az, ami annyira megérinti az embereket ebben a versben, amely az egyik legtöbbet mondott kortárs vajdasági magyar verssé, a talán legtöbbet énekelte megzenésített verssé teszi?

– Igen, én is ezt tapasztalom, például, amikor Budapesten vagy Szegeden vagyok olyan ünnepségen, amely a délvidékiekről, a délvidékieknek szól, akkor valóban szinte himnuszként éneklük. Ebben nem vagyok „ludas”. Szöllősy Vágó László volt az, aki megzenésítette, és a különböző vajdasági, magyarországi népdalkörök, kórusok repertoárján szerepel. Mi miatt? Talán olyan életérzést sikerült benne megfogalmaznom, amit – ha őszinték vagyunk magunkhoz – mindannyian átélünk, ami mindannyiunkat foglalkoztat. Sajnos nemcsak erre a tájra, hanem az egész Kárpát-medencére jellemző, hogy aggasztóan kevés gyerek születik.

Néhány éve nyilatkozta azt, hogy eddigi papi pályája során mintegy 3000 személyt temetett el, s kétszer-háromszor kevesebb a keresztelő. Tordai plébánosként mit tapasztal?

– Az egész nagybecskereki püspökségre ez a jellemző, ezt tapasztalom én is, hogy legalább kétszer több a temetés, mint a keresztelés. Három éve vagyok Tordán, évente két-három keresztelő és egy esküvő van, vagy egy sem. Ez az év különleges lesz, mert idén augusztusban 4 esküvő lesz, holott az elmúlt három évben összesen 2 volt. A Jóisten gondol ránk, és nem mindig úgy van, ahogy én sokszor elsírom, ahogyan elpanaszoljuk számtalan alkalommal. Mérheterlen örömmel tölt el, hogy 4 fiatal pár köt az oltár előtt örök szövetséget, és még nagyobb boldogság, hogy a faluban maradnak. Tavaly 5 gyermek született, az előző két év alatt 10 gyermek. Vannak keresztelők, de sajnos kevés a gyermek. Kosztolányit idézve, hogy boldog szomorú dal a mi életünk itt a bánsági végeken, van boldogság, és van szomo-

rúság. Vannak örömteli pillanatok az életemben, amelyeket a helyi Ady Endre Általános Iskolában élek át, ahol 120 diáknak vagyok a hittantanára. Szomorú viszont az, hogy néhány évtized múlva annyira elfogy a lakosság, hogy ez a falu gazdasági birtokká alakul át. Sajnos ez nem pesszimizmus, hanem realitás. Nincs munkalehetőség, sokan kilátástalannak látják itt a jövőt, és másutt keresik a boldogulásukat.

Egy pap kiemelt szerepet kap az emberek életében, amikor azokat a nyomor, a kilátástalanság, a magány nyomasztja.

– A pap a pszichológus, a lelki tanácsadó, sokszor a mentőangyal szerepét is betölti. Sok idős asszony mondja azt, hogy „a templom az egyetlen szórakozásom”. Ezzel fejezik ki, hogy magányosak, mert a gyerekeik, unokáik jó, ha évente egyszer hazajönnek látogatóba, napszámra nincs aki szóljon hozzájuk. Az elmúlt három évben is többen elköltöztek a faluból, ahol a földművelés az egyetlen pénzkereseti lehetőség, és Magyarországon, sőt újabban mind gyakrabban Németországban, Ausztráliában telepednek le. Ez utóbbi helyeken idegenek maradnak, de van munkahelyük, anyagilag jobban élnek, mint itt. A szentmise utáni percek is szinte ugyanolyan fontosak, mint a mise, mert ekkor tudják ezek az idős asszonyok elújságot, hogy felhívták a gyerekeik őket telefonon, és 5 percet tudtak az unokákkal beszélgetni.

A díjat nem kizárólag irodalmi munkásságáért, hanem közéleti tevékenységéért is kapta.

Péter-Pálkor volt a 30. évfordulója annak, hogy a papi pályán vagyok, amire – ha szabad illet mondanom – nagyon büszke vagyok. Már a nyolcvanas években tudatosult bennem, hogy egy papnak jóval több feladata van annál, amit hivatása ráró. Ráébredtem, hogy egy falusi papnak a kulturális élet szervezőjének is kell lennie. Amikor Egyházaskérre kerültem, akkor megalapítottam a Kálmány Lajos Művelődési Egyesületet, a mai napig szervezője vagyok a Kálmány Lajos Emléknapnak, amelyen – minden évben – összegyűlnek a néprajzosok, írók, hogy megemlékezzenek egyik legnagyobb papunkról, néprajztudósunkról. Feltételezem, amikor a díjra esélyesek közé bekerültem, ez is közrejátszott. A kilencvenes években, amikor dúlt a délszláv háború, egy évig 9 árva gyermek ellátásáról, neveléséről gondoskod-

tam az egyházaskéri plébánián. Egyházaskéren, Oroszlámoson, Magyarmaidányon, Rábén irodalmi rendezvényeket tartottunk a templomban. A falusi magyar embereknek, és nekem is, felemelő érzés volt kiváló íróinkkal találkozni. Valószínűleg valaki minderre visszaemlékezett, amikor a díj kapcsán szóba került a nevem.

Most jelent meg a 12. kötete, *Zilált papi imák* címmel, mégpedig az anyaországi Unicus Műhelynél. Ez az első kötete, amely nem vajdasági kiadónál látott napvilágot, egy versválogatásról van szó. Milyen érzés volt kézbe venni ezt a Budapesten megjelent könyvet?

– Örülök neki, mert így az anyaországi olvasóhoz is eljutnak a verseim, jó érzés volt a könyvhéten dedikálni. Igaz, elég sok könyvbemutatóra hívnak Magyarországra, Erdélybe, a Felvidékre, tehát valamelyest ott is ismerik a nevem. Most jelent meg 4 versem a Hítel folyóiratban, a Napút című folyóiratban is a közelmúltban látott napvilágot néhány versem, nagyon örültem, hogy visszajelzéseket is kaptam ezekre, hogy jónak tartják ezeket az alkotásaimat. Miközben a saját életemről, az itteni délvidéki helyzetről írok, közben az a cél vezérel, hogy egyetemes szintre emeljem a mi érzelmeinket, fájdalmainkat, örömeinket. A költészet soha nemcsak egy táj emberéhez, egy közösséghez szól, hanem ha jó a vers, mindenki számára van mondanivalója, függetlenül attól, hogy ki és hol írta ezt. A versek ugyanis önálló életet élnek – szokták gyakran szinte közhelyként mondani. Ám ez valóban így van.

Bogdán József versei azért olyan népszerűek, mert a délvidéki magyar ember érzéseit fejezi ki a költészet nyelvén. Ilyen az *Egy csúrogi házban* című verse is. („Nem szóltam semmit,/ csak némán álltam,/ egy csúrogi házban./ Egy kitört ablak,/ korhadó ajtó,/ sok elfojtott jajszó./ Az itt lakóknak,/ hatvanegy éve,/ rút halál volt bére./ Partizán csizma,/ szögesdrót, szitok./ Még mennyi a titok!”...) Van, amikor csak versben lehet elmondani a fájdalmat?

– Teleki Júliát a kilencvenes években ismertem meg, és azóta minden évben elmegyek Csúrogra, a megemlékezésre. Ott mindig elmondom, hogy ez egy szent hely, mert ártatlan emberek vére szentelte meg. Minden évben szoktam imádkozni Csúrogon a református paptestvéremmel együtt az ártatlanul kivégzettekért. Több verset is írtam

az 1944-es áldozatokról, bár én 1956-ban születtem, de átérzem azoknak az embereknek a szívfájdalmát, akik, mint Teleki Júlia is, kisgyermekként élték meg '44-ben szeretteik elvesztését. Könyvének címe *Keresem az apám sírját*, én viszont az édesanyám sírját keresem egész életemben, így lelki rokoni szálak fűznek Teleki Júliához. A most megjelent válogatáskötetbe is kerültek az 1944-es áldozatoknak szentelt verseimből, mert kötelességünk adózni az emléküknél – mondta Bogdán József, aki még a saját díjánál is jobban örül annak, hogy a dél-bánáti verseci magyar művelődési egyesület is a kitüntetettek között van.

Az 1946-ban alakult verseci Petőfi Sándor Kultúregyesület aktív tagságához jelenleg 40-50 felnőtt és mintegy 30 gyermek tartozik. Ők azok, akik a vegyes kórusban énekelnek, néptáncolnak, verset mondanak, szervezőmunkát végeznek, egy szóval tevékenyen kiveszik a részüket az egyesület hétköznapijaiból. A tagsági díjat fizetők száma ennél lényegesen magasabb: 150. Ez igen népes aktív és pártoló tagságot jelent, ha azt vesszük tekintetbe, hogy a legutóbbi népszámlálás adatai szerint Versecen 3000-en vallották magukat magyarnak.

– Ennél jóval kevesebben vannak, akik beszélnek a magyar nyelvet, ténylegesen magyarnak érzik magukat, járatosak a magyar kultúrában – szögezi le Vitt Sándor, a Petőfi Sándor Kultúregyesület elnöke.

Már több mint 20 éve megszűnt Versecen a magyar oktatás, az elvándorlás, a vegyes házasságok, a gyermekvállalási kedv lecsökkenése, egy szóval a diákok számának megfogyatkozása miatt. Nem volt ez mindig így, épp a kultúregyesület honlapján olvasható az 1954-ben végzett általános iskolások tablóképe fölött az megjegyzés, hogy abban az évben 840 magyar ajkú diák volt a helyi általános iskolában. Ez is bizonyítja, mennyire áldozatos munkát végez az, aki a délvidéki magyarságért cselekszik.

– A gyermekeink szerb osztályba járnak, a legnagyobb baj az, hogy néha azt tapasztaljuk, egy-

más közt is szerbül beszélnek. Ennek ellensúlyozására megszerveztük számukra az anyanyelv-ápolást - hangsúlyozza **Vitt Sándor**, a verseci művelődési egyesület elnöke. - Gond, hogy az a pedagógus, aki foglalkozik velük, csak az alsósokat tudja felvállalni. Hogy az anyanyelv gyakorlása, a kultúránkkal való ismerkedés folyamatos legyen, rendszeresen küldjük az egyesületben énekelő, táncoló, verset mondó fiatalokat anyanyelv-ápoló nyári táborba. A próbák, a fellépések is jó alkalmat nyújtanak a gyermekeinknek, fiataljainknak az anyanyelv gyakorlására. Rendszeresen részt veszünk a verseci szemlén, a dél-bánáti szemlén, és más meghívásoknak is eleget teszünk, alkalmi műsorokat szervezünk minden jeles ünnepünk alkalmából. Például március 15-én a Kecskemét melletti Helvécian – amely testvértelepülése Versecnek – mi is fellépünk az ottani rendezvényen, de természetesen egy-két nappal előtte vagy utána mi is megtartjuk a kultúregyesületünk székházában az ünnepi rendezvényünket. A gyerekeket is igyekszünk minden rendezvénybe, minden vendégszereplésbe bevonni, különösen ha Versecről és környékéről van szó – hallottuk az elnöktől. Felvállalták a verseci születésű Herczeg Ferenc író, szerkesztő emlékének ápolását. Javában tartanak az előkészületek, hisz most ősszel immár 16. alkalommal szervezik meg a Herczeg Ferencnapokat, amely jubileumi lesz, hisz a magyar író 150 évvel ezelőtt született.

Mit jelent ez a díj a dél-bánáti egyesületnek?

– Ez a megtisztelő elismerés a jövőbeni munkánkat erősíti, ehhez szolgál motiváció gyanánt. Továbbra is igyekszünk helytállni itt a szórványban, hogy megtartsuk magyarságunkat, igyekszünk foglalkozni a magyar gyerekekkel – fogalmazott Virág Bene Klára, a kultúregyesület titkára.

Ehhez a szolgálathoz kívánunk az egyesületnek további eredményes munkát, hisz a szórványban akkor is nehéz a gyerekek nemzeti azonosságtudatának kialakítása, magyarságunk megőrzése, ha létezik magyar óvoda és iskola, ám Versecen ezek híján hatványozottan nehéz küldetést vállaltak fel a kultúregyesületben.